

POVINNÝ VÝTISK

JAN AMOS KOMENSKÝ (1592-1670)

Pedagog, humanistický filozof, reformátor školství světového významu, spisovatel a autor moderních učebnic, náboženský myslitel a poslední biskup Jednoty bratrské se narodil 28. března 1592 na jihovýchodní Moravě jako páté dítě a první syn váženého občana, člena pivovarnického cechu a majitele vinice Martina Szegese, zvaného Komenský, a jeho ženy Anny, rozené Chmelové. Měl čtyři starší sestry. Místo jeho narození není známo, v úvahu připadá Uherský Brod, kde žil v dětství s rodiči a sestrami, Nivnice či Komňa, odkud pocházela rodina jeho otce.

Když mu bylo 12 let, zemřeli mu krátce po sobě oba rodiče a dvě nejstarší sestry na mor. Základní vzdělání získal v českobratrských školách v Uherském Brodě, ve Strážnici a po dvouleté pauze od svých 16 let v Přerově. Tuto poslední školu podporoval Karel starší ze Žerotína, jeho pozdější dlouholetý přítel. Z Přerova odešel na akademii v německém Herbornu a krátce studoval i v Heidelbergu. Tam se zdokonalil v latině

a němčině a také pojal myšlenku sestavit encyklopedii všech tehdejších znalostí (*Divadlo veškerenstva věcí*) a slovník češtiny (*Poklad jazyka českého*), který bohužel shořel při požáru v Lešně.

Během života hodně cestoval. Kvůli pronásledování českých bratří odešel z Moravy do polského Lešna, kam se později ještě vrátil. Podnikl cesty do Nizozemí, Švédska a Anglie, po hrozných zkušenostech s námořní plavbou ale odmítl nabídku na působení na Harvardově univerzitě v Americe. Působil jako učitel také čtyři roky v Blatném Potoce v Uhrách (dnešním Maďarsku). Bez naděje na návrat do milované vlasti zakotvil ve stáří v nizozemském Amsterdamu, kde zemřel. Je pohřben v Naardenu.

Komenský se třikrát oženil. Poprvé s Magdalenou Vizovskou, která bohužel zemřela i s jejich dětmi na mor. Podruhé s Marií Dorotou Cyrillovou, po jejíž smrti zůstal s dětmi sám. Vychovat mu je pomohla jeho třetí žena, o 30 let mladší Jana Gajusová.

Komenský proslul pedagogickými a filozofickými díly, proto je nazýván Učitel národů. Je autorem prvních učebnic moderního typu jimiž se vzdělávala třeba švédská královna Kristina), např. univerzální učebnice, encyklopedie a slovník v jednom *Svět v obrazech* (*Orbis pictus*). Jeho pedagogická díla byla určena učitelům a vychovatelům včetně rodičů a odrážela myšlenku pansofie a celoživotního vzdělávání, mezi nimi např. traktát *Velká didaktika* (*Didactica magna*), předškolní výchova pro matky ve spisu *Informatorium školy mateřské*, pojednání o důležitosti znalosti jazyků a jak se je učit *Brána jazyků otevřená* (*Janua linguarum reserata*), podle níž učili i jezuité, teorie učení se formou dramatu ve spisu *Škola na jevišti* atd. Z filozofických a náboženských děl je to hlavně spis *Divadlo světa* a dále *Hlubina bezpečnosti*, *Labyrint světa a ráj srdce*, dvoudílný *Truchlivý*, *Kšaft umírající matky Jednoty bratrské*, *Listové do nebe* atd. Je autorem první přesné mapy Moravy.

